

Ενας «αναγεννησιακός» διανοητής και ποιητής στην εποχή της εξειδίκευσης

Του
ΝΙΚΟΥ ΠΡΑΤΣΙΝΗ*

Εχουν περάσει επτά χρόνια από τότε που έφυγε από το εκδοτικό, εκπαιδευτικό και πνευματικό εν γένει γίγνεσθαι της χώρας μας ο Δημήτρης Αρμάος. Η περιστατική διακριτικότητα, η αγωνιστική μετριοπάθεια και η γενναία άδωρη στάση του (εν μέσω της μίζερης πολλών ελληνικών θεσμών και ατόμων), στοιχεία που τον χαρακτήριζαν σε όλη του τη ζωή, έχουν εκβάλει στο εξής παράδοξο: ενόσω ζύσσε, όσοι, τυχεροί όντες, τον γνωρίζαμε προσωπικά ή/και από το έργο του - και ήμασταν πολλοί οι φίλοι του «Φάλασαφ των Αθηνών», έτσι τον είπαν κάποιои, με το κελαρυστό γέλιο- τον θεωρούσαμε ως δεδομένο και αναπόσπαστο μέρος αυτού που λέμε «σύγχρονη νεοελληνική σκέψη και δημιουργία». Τώρα που, δυστυχώς, ή ευτυχώς, συνθιζόμαστε πια στην «έλλειψη» του, ανακλύπουν πολλές, αμορφές σχετικά με όλες τις εκφάνσεις και πτυχές του έργου του.

Ο Δ. Αρμάος, παιδί δικαίωμένου κομμουνιστή δημοσίου υπαλλήλου, γεννήθηκε, το 1919 στην Άμφισσα. Ατίθασος, χαρακτήρας, βιβλιοφάγος, λαμπερός μυαλό, εσωστρεφής και υπερφαινετικός σύναμα, τελειώνει τις σπουδές, Φιλολογίας στην Αθήνα, οι οποίες στέφονται με μια εμβληματική διδακτορική διατριβή με τίτλο «Η προσφορά της ξεριζωμένης καρδιάς. Προϊστορία και λειτουργία του έθρους», στην Έρωφίλη του Χοιράτου» (εκδόσεις Gutenberg), μια μνημειακή, συγκριτολογική μελέτη αυτού του μύθου από λογοτεχνική και ανθρωπολογική σκοπιά. Το έργο αυτό, χαρακτηριζόμενο από έναν νεοαναγεννησιακό οικουμενισμό, συμπληρώνεται με το δοκίμιο «Η όμιλοσσα κεφαλή στην έξοδο του όρφικου μύθου. Ένα νέο σπιν μιας πτυχής από τη λογοτεχνική τύχη του Όρφέα» (εκδόσεις Gutenberg)

Ο Δ. Αρμάος δεν ήταν όμως μόνο ένας πρωτοπόρος για την Ελλάδα θεωρητικός της συγκριτικής λογοτεχνίας. Προσπάθησε να φέρει στην πράξη τις ιδέες του και να μοιραστεί τις γνώσεις του μέσα από δύο δρόμους. Τη δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και, κυρίως, εργαζόμενος μέχρι το τέλος σε πολλούς εκδοτικούς οίκους ως μεταφραστής, διορθωτής και κυρίως εμπνευστής και επιμελητής των σειρών Orbis Litterae και Aldina των εκδόσεων Gutenberg. Απέδειξε το πρακτικό του πνεύμα στην εποχή της εξειδίκευσης ακολουθώντας ακόμη και με τυποτεχνικά θέματα και τη δημιουργία ελληνικών γραμματοσειρών.

Για τον Αρμάο η ποίηση, η φιλολογία, η εκδοτική υπήρξαν χώροι, όπου εισερχόταν ως μύστης. Έβαζε στο περιθώριο τις προσωπικές του φιλοδοξίες δίνοντας τον χρόνο του σε κάθε πνευματική δουλειά με την οποία καταπίστανε. Γι' αυτό και το έργο του βρίσκεται αφενός στα λίγα βιβλία ή τα (περισσότερα) άρθρα που δημοσίευσε, αλλά και, κυρίως, στις άπειρες συνεργασίες του με ανθρώπους των γραμμάτων τις οποίες συνήθως δεν υπέγραφε - το μαρτυρούν αυτό όλοι οι φίλοι και γνωστοί, το γνωρίζει από πρώτο χέρι το οικογενειακό του περιβάλλον. Καμία άλλη στόχευση, παρά μόνο προσφορά έργου στον πολιτισμό με κάθε μορφή που μπορούσε να υπηρέτησει.

Όσον αφορά την ποίησή του, είναι αδύνατο να μιλήσει κανείς σε ένα τόσο σύντομο κείμενο. Ως μικρό δείγμα της αιολύτως μοντερνιστικής του ποιητικής παραθέτουμε μια μικρή επιλογή από τις «Βίαιες Εντυπώσεις των έτων 1975-2007» (εκδόσεις ύφιλον/βίβλια 2009), μια καλλιτεχνική έκδοση που επιμελήθηκε και στοιχειοθέτησε ο ίδιος και μας δίνει ένα δείγμα της αντίληψής του για την εκδοτική του τέχνη

* Ο Νίκος Πρατσίνης είναι μεταφραστής

Δωμάτιο του έρωτα

Σφραγίστε το μ' έφτά σφραγίδες στην καρδούλα μας
Μίσα-έδω κατασίγασε για λίγο ή χιονοθύελλα
Οι δρόμοι πέρα κλίσαν επ' άοριστο άνεσάτλη
'Η μοκθρηή συνύπαρξη με τόσους άνεπιλέκτους
Κι επήλθαν βίαιοι νόστοι
Πρόσωπο με πρόσωπο
Νιάττη με νιάττη.

(Από την ενόπτια «Έργα Πηλού»,
αφιερωμένη στη σύντροφό του Ζωή)

Όριο του ζώντος

Μυσταγωγία είναι κι όταν
Δυό αδελφές ματιές άλληλοσφάζονται
'Έξω από τ' άγιο βήμα
'Αθώα καριά.

(Από την ενόπτια «Της εκκλησίας του έρωτα»)

Εύθυμο ναυάγιο

Ο έρωτάς μας σώθηκε μέσα στα κοίλα πλοία
Σκέδασε
Λάδι από τόν παλιό κορμό
Γυναικείου θάλαμου άλμη
'Ιδιος με νόστο καλοσύνης

Πέτρα

Μιά πέτρα που λαλεί
Τόν λέει με τ' όνομά του

Αυτός δεν φθέγγεται
Γιορτάζει.

(Από την ενόπτια «Καθολικόν»)

Εκκληση

Τραγουδώ, ριμάρω
Θανατε-λαγωνικά όμπρός άλύκτα
Πόταμε που ξεκύνεσαι τη νύχτα
Στόν άργυρό μου φάρο
Στην άκατήχητη σιωπή στα μέρη
Που ροκανίζεις μέρα-μεσημέρι
Ριμάρω με τό Χάρο

Άνάμεσα στα γύφισα εκμαγεία
Που άπάδουνε στην κοσμική άρμονία
'Απόκριση θά πάρω
Πώς είμαι καταμόναχος στην πλάση
Κι ά δέν έλαχε γής να με σκεπάζει
Ριμάρω με τό Χάρο

Μέ τό γαμψό σου άντάμειψέ με χάδι
Στό κοικό σου ύγρό προσκεφαλάδι
Νά γείρω νά σπαρτάρω
Κι ώς έχω άπ' την ψυχή μου πρώτη δόση
Στά νύχια σου δυό λίμπρες άγκιστρώσαι
Ριμάρω με τό Χάρο

Στη βουρκοθαλασσιά και στη γαλήνη
Μπεζέρισα καλάρω
Μ' άφήνει ή σοροκάδα ή δέ μ' άφήνει
Ριμάρω με τό Χάρο.

περιημεκτεω

Ο, τι έγινεν ήδη άνεπανόρθωτα τερατώδες
Τίποτα δέν τό προστατεύει
'Ο, τι άναχώρησε για χώριους ούρανούς
Θά τό φιλεί ένας ήλιος άνελέπτος
'Ο, τι σά λίθος μυθικός έχει καθεί
Ούσία μες στην ψυχή σου

Δέν όνομάστηκε άλλ' εστώ μο ρυε εστώ
'Εται λοιπόν και τούτο δέν

(Από την ενόπτια «Τετράδιο»)